

نقش آرشیوهای سیمای داخلی مستقر در تهران در فرایند برنامه‌سازی

لیلا قنبری^۱

چکیده

هدف از اجرای این پژوهش، تعیین جایگاه واقعی آرشیوهای دیداری- شنیداری در فرایند برنامه‌سازی است. در این پژوهش از روش پیمایشی - تحلیلی استفاده شده است و جامعه پژوهش، ۹۳ نفر از برنامه‌سازان سیما (کارگردانان و تهیه‌کنندگان) است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد، اکثر برنامه‌سازان سیما معتقدند که آرشیوها محلی برای انبار کردن منابع نیستند؛ نقش مهمی در حفظ و نگهداری، ارائه خدمات، و انتقال اطلاعات به آیندگان دارند؛ غنی بودن آرشیوها در پشتیبانی از فرایند برنامه‌سازی (کاهش هزینه، زمان و ایجاد آرامش فکری) مؤثر است؛ منابع آرشیوی در ارتقاء کمی و کیفی، الگوبرداری و خلق ایده با بهره‌برداری از منابع آرشیوی نقش مهمی دارند؛ و ارائه خدمات مناسب آرشیوها می‌تواند تأثیر مطلوبی بر فرایند برنامه‌سازی داشته باشد. خدمات مورد انتظار برنامه‌سازان از آرشیوها به ترتیب اهمیت عبارتند از: ۱. ایجاد پایگاه اطلاعاتی جامع ۲. نمایه‌سازی منابع آرشیوی ۳. خلاصه‌برداری در حین بازبینی ۴. تحویل یک نسخه از رسید آرشیو به تهیه‌کنندگان ۵. تهیه فیلم شناخت موضوعی ۶. برگزاری جلسات مشترک بین برنامه‌سازان و آرشیوها. اکثر برنامه‌سازان به تأثیر آرشیویست‌های متخصص، پیشنهاد آنان و تسلطشان به اصول برنامه‌سازی معتقدند و امکاناتی چون بخش بازبینی، کپی و بازشنوایی را در امر برنامه‌سازی مؤثر دانسته‌اند. مشکلات برنامه‌سازان به ترتیب اهمیت عبارتند از: عدم دسترسی به منابع سایر آرشیوها، سازمان‌دهی نامناسب منابع، نبود منابع متناسب با نیاز برنامه‌سازان، آشنا نبودن آرشیویست‌ها با مراحل برنامه‌سازی و کمبود امکانات در آرشیوها.

کلیدواژه‌ها

آرشیوهای دیداری - شنیداری، برنامه‌سازی، صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، مواد دیداری - شنیداری

مقدمه

تلویزیون همانند سایر رسانه‌های گروهی، در جامعه نقش و کارکردهای مختلفی دارد و با توجه به ارزش‌ها و فرهنگ هر جامعه، به طرق گوناگون به کار گرفته می‌شود. تجلی و تبلور این موارد را در محتوای پیام و قالب آن باید مشاهده نمود؛ محتوایی که برای طیف وسیعی از مخاطبان، حامل پیام‌های مستقیم و غیرمستقیم است و از طریق تأثیر در ادراک، شناخت، نگرش و رفتار آنان عمل می‌کند و عاملی مؤثر بر نوع تفکر و نگرش جامعه، شکل‌گیری و شناساندن فرهنگ و ارزش‌های آن شناخته می‌شود (۳: ۳۰۹).

در یک مجموعه و یا سازمان، فعالیت‌های مختلفی با ویژگی‌های منحصربه‌فرد، شرایط و ملزومات متفاوت باید انجام شود تا یک محصول تلویزیونی به شکل یک کالای فرهنگی تولید و در نهایت پخش گردد. تولید و پخش برنامه تلویزیونی فرایندی است زمان‌بر و پرهزینه که از طریق نیروهای متخصص و با بهره‌گیری از تجهیزات گوناگون میسر می‌شود.

جریان تولید برنامه، از مرحله تأیید طرح اولیه، تصویب مضمون و محتوا و برگزاری جلسات برآورد فنی و مالی تا هنگام پخش از آنتن، بسترهای کیفی و کمی متعددی را طی می‌کند (۵: ۹۳).

روشن است که برنامه‌سازی در عرصه رادیو یا تلویزیون، همواره دو ویژگی برجسته دارد: زمان و هزینه. همواره، برنامه‌سازان برآند تا این دو عامل را به حداقل برسانند. یکی از نهادهایی که در این راستا به کاهش زمان و هزینه کمک می‌کند آرشیوهای سازمان صدا و سیماست. این آرشیوها متشکل از

مجموعه‌هایی غنی از انواع نوارهای صوتی، تصویری، فیلم‌ها، صداها و تصاویر هستند. آرشیوها با حفاظت مناسب از این مجموعه‌ها و با ارائه برنامه‌ها به برنامه‌سازان به‌منظور استفاده مجدد و یا الگوگیری از آنها، نقش مهمی در ارتقاء کیفی و کمی تولید برنامه‌های تلویزیونی ایفا می‌کنند.

بیان مسئله

آرشیوهای دیداری - شنیداری همواره از جهت حفظ و نگهداری مورد توجه قرار گرفته است و متأسفانه تصور عامیانه بر این بوده که آرشیو، محلی است جهت انبار کردن منابع و آرشیویست، انبارداری است جهت حفظ و نگهداری از آنها. اما به‌راستی وظیفه آرشیوها تنها حفظ و نگهداری منابع است؟ آیا می‌توان آنها را در قلمرو مراکز اطلاعاتی قرار داد؟ جایگاه واقعی آرشیوهای منابع دیداری شنیداری در کجا قرار گرفته است؟ برای پاسخ به این سؤال، باید دیگر خدمات آرشیوهای منابع دیداری شنیداری را نیز مورد بررسی قرارداد. از جمله خدمات ارزنده آرشیوها، ارائه برنامه‌ها به تهیه‌کنندگان مختلف برنامه‌های سازمان می‌باشد که در دل این فعالیت، دو مورد مهم گنجانده شده است:

۱. ارائه برنامه‌های آرشیوی به برنامه‌سازان به‌منظور الگوگیری از آنها، جهت ارتقاء سطح کیفی و کمی برنامه‌ها و استفاده مجدد آن در برنامه‌ها که در این صورت، آرشیو نقش مهمی در کاهش هزینه و سرعت بخشیدن به امر تولید ایفا می‌کند و در این راستا هم تهیه‌کننده و هم سازمان ذی‌نفع خواهند بود.
۲. بازبینی برنامه‌های تولید شده توسط

آرشیویست‌ها که در این مورد آرشیو با در آوردن زمان برنامه‌های تکراری و با ارائه زمان اصلی برنامه، موجب صرفه‌جویی در هزینه برای سرمایه‌گذار اصلی می‌گردد.

تعریف عملیاتی اجزای مسئله

آرشیو: منظور از آرشیوهای سیمای داخلی مستقر در تهران، آرشیوهای شبکه‌های یک، دو، سه، چهار، تهران، خبر و شبکه آموزش است.

فرایند برنامه‌سازی: منظور از فرایند برنامه‌سازی، همان فرایند تولید برنامه است که از مرحله دادن طرح برنامه تا مرحله تحویل نوار به آرشیو، برای صدور تسویه حساب مالی را شامل می‌شود.

تهیه‌کننده: تهیه‌کننده، فردی است که با شناخت از رسانه و جامعه و بهره‌برداری مناسب از امکانات و منابع بتواند انواع برنامه‌های تلویزیونی را در کلیه مراحل ساخت، با توجه به موقعیت و وضعیت اجتماعی از مرحله فکر تا پخش، تدارک و اداره کند (۶: ۸۱).

کارگردان: فردی است که ضمن شناخت اصول دراماتیک، توانایی بهره‌گیری از عوامل گوناگون ساخت یک برنامه را به صورت فنی، هنری و مانند آن داشته باشد. او رهبر یا گرداننده کار هنری و فنی است (۶: ۱۸۳).

نمادهای بایگانی شده یا تصاویر آرشیوی: آرشیوهای دیداری - شنیداری، مجموعه‌ای بسیار مفصل از فیلم‌های قدیمی و جدید را در اختیار دارند که می‌توان بخشی از آنها را در تولید برنامه‌های تلویزیونی مورد استفاده قرار داد. در واقع، این فیلم‌ها موضوع‌های بسیاری را پوشش می‌دهند؛ مثل نمایی از مکان‌های مختلف فیلم‌های خبری،

فیلم‌هایی از شخصیت‌های جهانی، تمهیدات و جلوه‌های ویژه فیلمبرداری شده، تصاویری از فرایندهای صنعتی و مانند آن (۷: ۳۱۸).

پرسش‌های اساسی

۱. دیدگاه برنامه‌سازان نسبت به نقش آرشیوها چیست؟
۲. غنی کردن آرشیوها تا چه میزان در فرایند برنامه‌سازی مؤثر است؟
۳. نقش برنامه‌های آرشیوی در تولید برنامه‌های تلویزیونی تا چه میزان است؟
۴. ارائه خدمات توسط آرشیوها تا چه میزان در فرایند برنامه‌سازی تأثیر دارد؟
۵. مهم‌ترین انتظارات برنامه‌سازان از آرشیوها چیست؟
۶. نقش آرشیویست‌ها در فرایند برنامه‌سازی تا چه میزان است؟
۷. کمبود تجهیزات و امکانات در آرشیوها تا چه میزان در روند برنامه‌سازی مؤثر است؟
۸. مهم‌ترین مشکلات برنامه‌سازان در استفاده از آرشیوها چیست؟

فرضیه‌ها

۱. نقش آرشیویست‌ها در فرایند برنامه‌سازی در حد زیادی است.
۲. آرشیوها نقش موثری در تولید برنامه‌های سیمادارند.

اهداف پژوهش

هدف از این پژوهش تعیین جایگاه واقعی و نقش خدمات آرشیوهای دیداری - شنیداری در فرایند تولید و برنامه‌سازی است،

زیرا آرشوها نقش مؤثری در کاهش هزینه، زمان و هدر رفتن انرژی نیروی انسانی دارند و در ارائه الگوهای برنامه‌ها به تهیه‌کنندگان و کارگردانان نقش مهمی ایفا می‌کنند.

فایده پژوهش

این پژوهش می‌تواند سازمان صدا و سیما را براساس تجزیه و تحلیل نتایج حاصل، در سازمان‌دهی و برنامه‌ریزی هر چه بهتر واحدهای آرشو سیما به جهت تسریع و تسهیل و صرفه‌جویی در زمان و تعامل بین برنامه‌سازان و آرشویست - کتابداران، یاری رساند و نیز در کنار هدف اصلی، این پژوهش می‌تواند برای آرشویست - کتابداران و برنامه‌سازان سیما مفید و مؤثر شود.

پیشینه پژوهش

اسماعیلی (۱۳۸۲)، در پژوهش خود با عنوان «بررسی میزان استفاده برنامه‌سازان از منابع موسیقی موجود در آرشوهای معاونت صدا در سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران» با استفاده از دو روش پیمایشی و تحلیل محتوایی میزان استفاده برنامه‌سازان از منابع موسیقی موجود در آرشوهای معاونت صدا و همچنین میانگین مدت زمان پخش موسیقی از شبکه‌های مختلف رادیو را بررسی کرده است. جامعه آماری این پژوهش، برنامه‌سازان و کارکنان آرشوهای موسیقی معاونت صدا می‌باشد (۱).

اعتمادی (۱۳۸۱)، در پژوهشی با روش پیمایشی و رویکرد تحلیلی وضعیت آرشوهای صدا را از نظر مجموعه‌سازی و تجهیزات، و نحوه استفاده کاربران از آرشوها را بررسی کرده

است. نتایج حاصله نشانگر رضایتمندی نسبت به برخورد مناسب آرشویست‌ها و رضایت نسبی نسبت به تنوع موضوعی و آگاهی‌رسانی نسبت به تازه‌های آرشو است. وی همچنین به عدم رضایتمندی کاربران در به‌روزرسانی منابع اطلاعاتی آرشوهای موسیقی، کمبود تجهیزات برای بازشنوایی و بازیابی منابع کاربران و یکسان نبودن قوانین مربوط به استفاده منابع غیرقابل پخش در آرشوهای مورد پژوهش، اشاره کرده است (۲).

سخایی (۱۳۷۸)، در پژوهش خود، کیفیت خدمات اطلاع‌رسانی آرشوهای شبکه دوم سیما را با استفاده از نگرش تهیه‌کنندگان ارزیابی کرده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که تهیه‌کنندگان از ساعات کار آرشوها و مقررات رضایت کامل دارند. همچنین تهیه‌کنندگان از تنوع اطلاعاتی، روزآمد بودن منابع موجود، تجهیزات، برگه‌دان‌ها، دستیابی به منابع مورد نیاز، آشنایی و تسلط آرشویست‌ها به مجموعه، سرعت و دقت در فرایند خدمات و آگاه ساختن تهیه‌کنندگان از آیین‌نامه امانت تا حدودی رضایت دارند و دلایلی که تهیه‌کنندگان در برآورده نشدن نیازهای اطلاعاتی‌شان بیان می‌کنند شامل آموزش روش استفاده از برگه‌دان، توانایی برقراری ارتباط و استفاده از کامپیوتر می‌شود (۴).

نظری (۱۳۷۶)، در پژوهش خود از روش پژوهش پیمایشی از نوع توصیفی استفاده کرده و جامعه آماری این پژوهش، استفاده‌کنندگان آرشوهای دیداری - شنیداری شبکه اول بوده است. هدف این پژوهش بررسی میزان رضایت استفاده‌کنندگان از آرشوهای شبکه اول بوده است. مهم‌ترین نتایج عبارتند از:

اکثر مراجعان نیازهایشان توسط منابع موجود در آرشیوها برطرف می‌گردد. بیشتر افراد جامعه نمونه در مجموع از کارکنان آرشیوها و تعداد آنها جهت رسیدگی به ایشان رضایت دارند. درصد کمی از افراد از تجهیزات استفاده می‌کنند. اکثر مراجعان جهت بازیابی منابع مورد نیاز از برگه‌دان استفاده می‌کنند و افرادی که از برگه‌دان استفاده نمی‌کنند علت را عدم شناخت کافی نسبت به برگه‌دان ذکر نموده‌اند. اکثر افراد جامعه نمونه از مقررات امانت رضایت کامل دارند (۸).

از تهیه‌کنندگان و کارگردانان مراجعه‌کننده به آرشیوهای سیمای داخلی (شبکه یک، دو، سه، چهار، تهران، خبر و آموزش) تشکیل می‌دهد.

شیوه گردآوری اطلاعات

گردآوری اطلاعات در این پژوهش با استفاده از پرسش‌نامه صورت گرفته است. در این تحقیق روایی پرسش‌نامه به روش روایی صوری با استفاده از نظرات استاد راهنما، استاد مشاور، کارشناسان در امر برنامه‌سازی و تهیه‌کنندگان تلویزیونی سنجیده شده است.

بعد از گردآوری اطلاعات از طریق جمع‌آوری پرسش‌نامه‌ها، داده‌ها به کمک نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

روش پژوهش

روش به‌کار رفته در این پژوهش از نوع پیمایشی تحلیلی است. برای آزمون فرضیه‌ها از آزمون t-استیودنت و فریدمن استفاده شده است.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

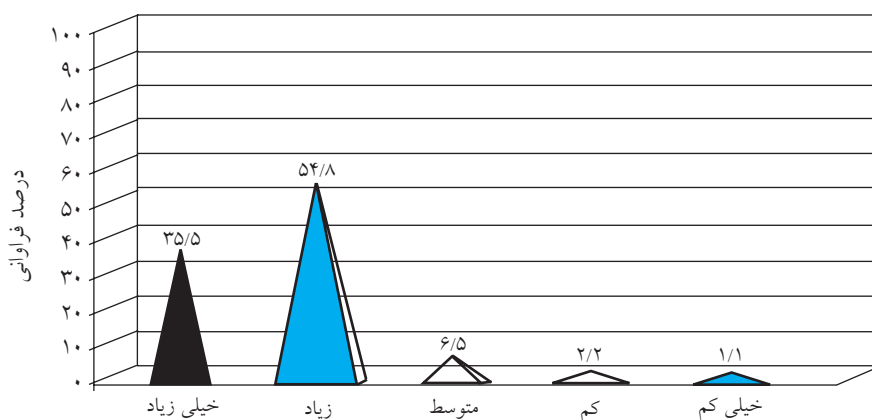
در پاسخ به اولین سؤال پژوهش در «مورد دیدگاه برنامه‌سازان نسبت به نقش آرشیوها»، نظر برنامه‌سازان در مورد این‌که آیا آرشیوها صرفاً محلی برای انبار و نگهداری منابع

جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر را ۹۳ نفر

نمودار ۱. دیدگاه برنامه‌سازان در مورد آرشیوها

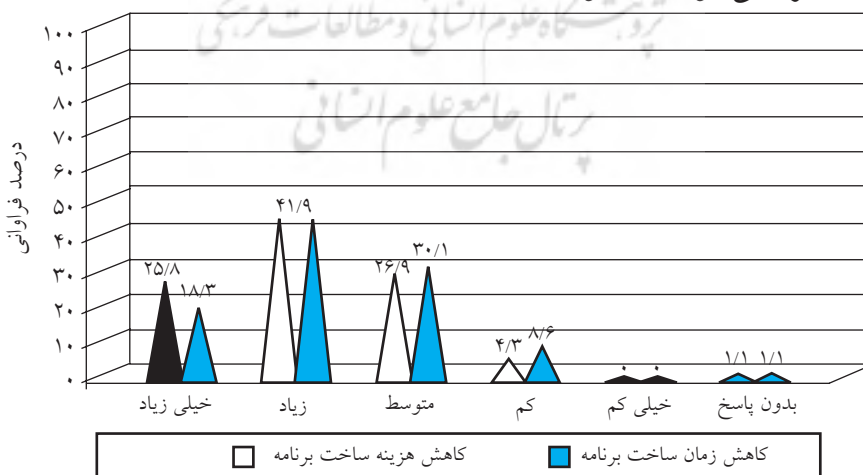
نمودار ۲. توزیع فراوانی کمک آرشیه‌های غنی به رضایت خاطر برنامه‌سازان

تأمین نیاز برنامه‌سازان، ۶۷ درصد غنی بودن آرشیه‌ها در کاهش هزینه ساخت برنامه، و ۶۰ درصد تأثیر غنی بودن آرشیه‌ها را در کاهش زمان ساخت برنامه در حد زیادی دانسته‌اند و معتقدند با توجه به این‌که وجود آرشیه‌های غنی تأثیر زیادی بر امر برنامه‌سازی دارد، غنی ساختن آرشیه‌ها از اهمیت فراوانی برخوردار است. براساس نتایج به‌دست آمده نزدیک به ۸۵ درصد برنامه‌سازان معتقدند که غنی‌سازی آرشیه‌ها تا حد بسیار زیادی نیازمند تعامل مناسب بین آرشیه شبکه‌ها و برنامه‌سازان

هستند و نقش آرشیه‌ها در انتقال فرهنگ به آیندگان مورد بررسی قرار گرفت.

نمودار ۱ نشان می‌دهد که برنامه‌سازان دیدگاه مثبتی نسبت به آرشیه‌ها داشته و بیان داشته‌اند که آرشیه‌ها نقش بسزایی در نمایش گذشته و انتقال به آیندگان دارند و تنها ۴ درصد پاسخ‌دهندگان مخالف این نظرات هستند.

در پاسخ به دومین سؤال پژوهش مبنی بر این‌که «غنی کردن آرشیه‌ها تا چه میزان در فرایند برنامه‌سازی تأثیر دارد؟»، ۹۱ درصد برنامه‌سازان تأثیر غنی بودن آرشیه‌ها را در

نمودار ۳. توزیع فراوانی نقش آرشیه‌ها در کاهش هزینه و زمان ساخت برنامه‌ها از دید برنامه‌سازان

است و همچنین ۹۰ درصد برنامه‌سازان اظهار داشته‌اند که وجود آرشیوهای غنی تا حد زیادی به آرامش فکری و رضایت خاطر آنها کمک می‌کند.

در پاسخ به سؤال سوم پژوهش، مبنی بر این که «نقش برنامه‌های آرشیوی در تولید برنامه‌های تلویزیونی تا چه حد است؟»، ۴ جنبه مختلف از نقش منابع آرشیوها شامل نقش برنامه‌های آرشیوی در ارتقاء کمی و همچنین کیفی برنامه‌ها، الگوبرداری از برنامه‌های آرشیوی و خلق ایده و خلاقیت‌های جدید با بهره‌برداری از منابع آرشیوی مورد سنجش قرار گرفت. براساس نتایج به‌دست آمده، ۵۶ درصد برنامه‌سازان، نقش آرشیوها را در ارتقاء کمی برنامه‌ها و حدود ۴۴ درصد از افراد نقش آرشیوها را در ارتقاء کیفی برنامه‌ها مؤثر دانسته‌اند. از دیدگاه ۳۱ درصد افراد الگوبرداری از برنامه‌های آرشیوی در ساخت برنامه‌ها مؤثر است و ۴۳ درصد برنامه‌سازان معتقدند که بهره‌برداری از منابع آرشیوی در خلق ایده‌های جدید مؤثر است.

در پاسخ به سؤال چهارم پژوهش مبنی بر این که «ارائه خدمات توسط آرشیوها تا چه میزان در فرایند برنامه‌سازی تأثیر دارد؟» جنبه‌های مختلف از تأثیر ارائه خدمات توسط آرشیوها، شامل دقت در ارزیابی و بازبینی برنامه‌ها، خلاصه‌برداری در حین بازبینی، و تهیه فیلم شناخت موضوعی مورد سنجش قرار گرفت. براساس نتایج به‌دست آمده، ۸۷ درصد برنامه‌سازان، تأثیر ارزیابی و بازبینی دقیق برنامه را در روند کیفی آنها، ۸۹ درصد خلاصه‌برداری در حین بازبینی و ۸۰ درصد

برنامه‌سازان تهیه فیلم شناخت موضوعی را در امر برنامه‌سازی مؤثر قلمداد کرده‌اند.

در پاسخ به سؤال پنجم پژوهش مبنی بر این که «خدمات مورد انتظار برنامه‌سازان از آرشیوها چیست؟» برنامه‌سازان تحویل یک نسخه از رسید آرشیو، خلاصه‌برداری در حین بازبینی برنامه‌ها، نمایه‌سازی منابع، تهیه فیلم شناخت موضوعی، ایجاد پایگاه اطلاعاتی جامع و برگزاری جلسات مشترک بین گروه‌های برنامه‌ساز و آرشیوها را خواستار بودند. در جدول ۱ رتبه‌بندی خدمات، ارائه شده است.

در پاسخ به ششمین سؤال پژوهش مبنی بر این که «نقش آرشیویست‌ها در فرایند برنامه‌سازی تا چه میزان است؟»، دو جنبه مختلف از تأثیر وجود آرشیویست‌ها شامل تأمین نیاز اطلاعاتی برنامه‌سازان و پیشنهاد آرشیویست‌ها در استفاده از یک برنامه خاص به برنامه‌سازان مورد سنجش قرار گرفت و فرضیه «نقش آرشیویست‌ها در فرایند برنامه‌سازی در حد زیادی است» برای پاسخ تحلیلی به این سؤال مطرح و از آزمون t- استیودنت برای آزمودن آن استفاده شد و براساس نتایج به‌دست آمده، این فرضیه در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید شد. به این معنا که میزان نقش آرشیویست‌ها در فرایند برنامه‌سازی در حد زیادی است. ۹۲ درصد برنامه‌سازان اعتقاد دارند که وجود آرشیویست‌های متخصص تأثیر چشمگیری در تأمین نیازهای اطلاعاتی آنان دارد و ۷۵ درصد آنها پیشنهاد آرشیویست‌ها در استفاده از یک برنامه خاص را در کمک به برنامه‌سازان، مؤثر دانسته‌اند.

جدول ۱. نتایج آزمون فریدمن در مورد رتبه‌بندی خدمات مورد انتظار برنامه‌سازان

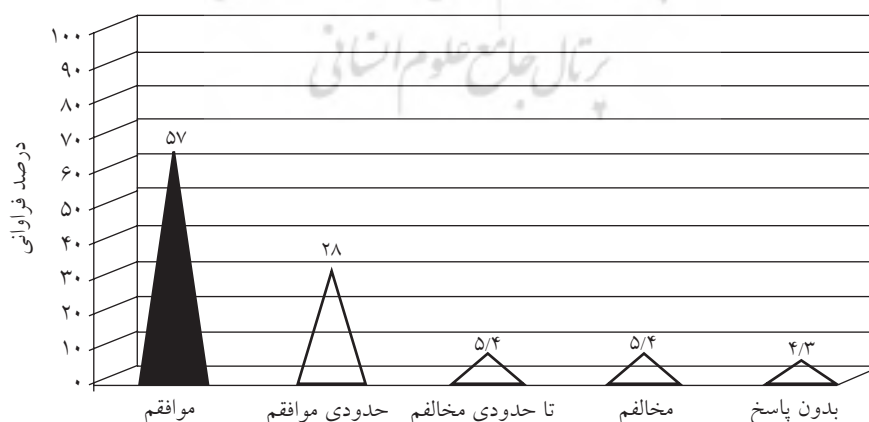
رتبه	میانگین رتبه‌ها	میانگین امتیازات	خدمات مورد انتظار
۴	۳/۳۳	۴/۲۱	تحویل یک نسخه از رسید آرشیو
۳	۳/۴۹	۴/۲۸	خلاصه‌برداری در حین بازیابی برنامه‌ها
۲	۴/۱۲	۴/۵۲	نمایه‌سازی منابع
۵	۳/۰۸	۴/۱۴	تهیه فیلم‌شناخت موضوعی
۱	۴/۴۱	۴/۶۵	ایجاد پایگاه اطلاعاتی جامع
۶	۲/۵۸	۳/۸۰	برگزاری جلسات مشترک بین گروه‌های برنامه‌ساز و آرشیوها

چه میزان در روند برنامه‌سازی تأثیر دارد؟»، با توجه به نتایج حاصله، ۹۵ درصد تأیید شد که میزان تأثیر کمبود امکانات شامل دستگاه بازیابی، دستگاه کپی‌برداری و دستگاه بازیابی در امر برنامه‌سازی در حد زیادی است. براساس نتایج به دست آمده، ۸۵ درصد برنامه‌سازان معتقدند کمبود امکانات در آرشیوها از جمله باکس بازیابی و مانند آن، باعث افزایش زمان برنامه‌سازی می‌شود.

در پاسخ به هشتمین سؤال پژوهش، مبنی بر میزان مشکلات موجود از دید برنامه‌سازان، سعی شد تا به بررسی مشکلات برنامه‌سازان با طرح ۱۱ سؤال مختلف پرداخته شود که در

در بررسی مشکلاتی که در حال حاضر در مورد نقش آرشیویست‌ها به چشم می‌خورد، ۸۱ درصد برنامه‌سازان معتقدند که کمبود نیروی مجرب و متخصص در آرشیوها باعث پاسخ‌گویی نامناسب به نیاز برنامه‌سازان شده است و ۵۶ درصد آنها اظهار داشته‌اند که آرشیویست‌ها، به‌طور سلیقه‌ای با برنامه‌سازان همکاری می‌کنند و ۸۷ درصد آنها آشنا نبودن آرشیویست‌ها با مراحل برنامه‌سازی را در تأمین نامطلوب نیاز برنامه‌سازان مؤثر قلمداد کرده‌اند.

در پاسخ به سؤال هفتم مبنی بر این‌که «کمبود تجهیزات و امکانات در آرشیوها تا

نمودار ۴. توزیع فراوانی افزایش زمان برنامه‌سازی به دلیل کمبود امکانات در آرشیوها

جدول ۲ به آن اشاره شده است:

جدول ۲. رتبه‌بندی مشکلات برنامه‌سازان در استفاده از آرشیوها

رتبه	میانگین رتبه‌ها	مشکلات برنامه‌سازان
۹	۵/۲۹	عدم توجه به نظر برنامه‌سازان در غنی‌سازی آرشیوها
۳	۶/۹۴	نبود منابع متناسب با نیاز برنامه‌سازان
۶	۶/۷۶	شفاف نبودن قوانین در سطوح دسترسی
۲	۷/۱۵	سازمان‌دهی نامناسب منابع
۷	۶/۳۸	کمبود نیروی مجرب و متخصص در آرشیوها
۴	۶/۹۳	آشنا نبودن آرشیویست‌ها با مراحل برنامه‌سازی
۸	۵/۶۴	عدم وجود تعامل مناسب بین آرشیوها و گروه‌های برنامه‌ساز
۵	۶/۹۲	کمبود امکانات در آرشیوها
۱	۷/۴۵	عدم امکان دسترسی به منابع سایر آرشیوها
۱۰	۴/۱۷	برخورد سلیقه‌ای آرشیویست‌ها با برنامه‌سازان
۱۱	۲/۳۷	دقیق نبودن زمان تأیید شده در رسیدن آرشیوها

رابطه‌ای و ایجاد دلسردی در بین برنامه‌سازان؛
- عدم اطلاع‌رسانی کامل و جامع به دلیل عدم در اختیار دادن اطلاعات به برنامه‌سازان؛
- مراحل طولانی و ناکارآمد اداری برای استفاده از منابع آرشیوی؛

- محدودیت کپی از برنامه‌ها؛
- سوءاستفاده از منابع آرشیو توسط رابطه‌های موجود؛
- عدم هماهنگی تهیه‌کنندگان با مسئولان آرشیو؛

- عدم ارائه منابع تصویری با کیفیت بالا و ارائه منابع با کیفیت پایین؛
- محدودیت در زمان استفاده از نوارها.

در انجام آزمون فرضیه پژوهش مبنی بر این که «آرشیوها نقش مؤثری در تولید برنامه‌های سیما دارند»، از آزمون t- استیودنت استفاده شد که براساس نتایج به دست آمده، این فرضیه در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید شد، به این معنا که نقش آرشیوها در تولید برنامه‌های سیما در حد بالایی می‌باشد. به‌طورکلی، ۷۸ درصد برنامه‌سازان معتقدند که آرشیوها نقش زیادی در فرایند برنامه‌سازی دارند.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که دیدگاه برنامه‌سازان نسبت به نقش آرشیوها، هم در انتقال فرهنگ به آیندگان و هم در نمایش گذشته، مثبت است و وجود آرشیوهای غنی، تأثیر زیادی بر امر برنامه‌سازی دارد. لذا غنی ساختن آرشیوها بسیار مهم و تا حد زیادی نیازمند تعامل مناسب بین آرشیو شبکه‌ها و برنامه‌سازان است. براساس نتایج به دست

شناخت مهم‌ترین مشکلات برنامه‌سازان در استفاده از آرشیوها و تلاش در جهت رفع آنها تأثیر بسزایی در بهبود روند برنامه‌های سیما خواهد داشت.

علاوه بر مشکلات فوق که در پرسش‌نامه مشخص شده بودند، برنامه‌سازان به مشکلاتی که در زیر ارائه می‌شود، اشاره نموده‌اند:

- عدم همکاری مسئولان آرشیوهای سازمان با برنامه‌سازان؛

- انجام امور خدمات آرشیو به صورت

جدول ۳. مقایسه میزان وجود مشکلات برنامه‌سازان شبکه‌های مختلف سیما در استفاده از آرشیوها

میانگین وجود مشکلات در شبکه‌ها							مشکلات برنامه‌سازان
شبکه آموزش	شبکه تهران	شبکه خیر	شبکه ۴	شبکه ۳	شبکه ۲	شبکه ۱	
۳/۲۵	۳/۷۹	۳/۳۳	۳/۶۷	۳/۵	۳/۲۹	۳/۸۲	عدم امکان دسترسی به منابع سایر آرشیوها
۳/۵	۳/۳۷	۳/۵۶	۳/۷۸	۳/۲	۳/۴۳	۳/۶۴	آشنا نبودن آرشیویست‌ها با مراحل برنامه‌سازی
۳/۳۸	۳/۴۲	۳/۳۳	۳/۵۶	۳/۶	۳/۴۳	۳/۶۴	نبود منابع متناسب با نیاز برنامه‌سازان
۳/۶۳	۳/۴۷	۳/۷۸	۳/۴۴	۳/۶	۳/۲۹	۳/۵۵	سازمان‌دهی نامناسب منابع
۲/۷۵	۳/۲۶	۳/۱۱	۳/۲۲	۳/۲	۲/۲۹	۳/۴۵	عدم وجود تعامل مناسب بین آرشیوها و گروه‌های برنامه‌ساز
۳	۳/۶۸	۳/۳۳	۳/۵۶	۳/۸	۳/۴۳	۳/۳۶	کمبود امکانات در آرشیوها
۳/۶۳	۳/۲۱	۳/۴۴	۳/۴۴	۳/۲	۲/۸۶	۳/۳۶	کمبود نیروی مجرب و متخصص در آرشیوها
۳/۳۸	۳/۴۲	۳/۷۸	۳	۳/۷	۳/۴۳	۳/۲۷	شفاف نبودن قوانین در سطوح دسترسی
۳	۲/۹۵	۳/۲۲	۲/۶۷	۳/۶	۲/۶۸	۳	عدم توجه به نظر برنامه‌سازان در غنی‌سازی آرشیوها
۲/۸۸	۲/۶۳	۳/۲۲	۲/۵۶	۱/۹	۲/۲۹	۳	برخورد سلیقه‌ای آرشیویست‌ها با برنامه‌سازان
۲/۱۳	۲	۲	۱/۷۸	۱/۹	۱/۴۳	۱/۷۳	دقیق نبودن زمان تأیید شده در رسید آرشیوها

تلاش در جهت رفع آنها تأثیر بسزایی در بهبود روند برنامه‌های سیما خواهد داشت. همچنین، نتایج نشان می‌دهد که میزان وجود مشکلات و اهمیت آنها از دید برنامه‌سازان متفاوت می‌باشد و هر کدام از این مشکلات به سهم خود در فرایند برنامه‌سازی تأثیرات چشمگیری گذاشته است که آرشیوها، باید با همکاری گروه‌های برنامه‌ساز درصدد رفع این مشکلات برآیند.

پیشنادهای ارائه شده توسط برنامه‌سازان، که می‌تواند در برنامه‌ریزی و بهبود فعالیت‌ها مؤثر باشد، در زیر ذکر می‌شود:

- توسعه امکانات جدید و ایجاد فضای

آمده، نقش برنامه‌های آرشیوی در ارتقاء کمی و کیفی برنامه‌ها و الگوبرداری از برنامه‌های آرشیوی در ساخت برنامه‌ها مؤثر است و ارائه خدمات مناسب توسط آرشیوها علاوه بر کسب رضایت برنامه‌سازان از آرشیوها موجب تعامل بین آرشیو و برنامه‌سازان نیز می‌شود. براساس نتایج به‌دست آمده خدمات مورد انتظار برنامه‌سازان از آرشیوها متفاوت بوده و از اولویت‌های گوناگونی برخوردار است. با توجه به آن که آرشیوها کارکردهای مختلفی در زمینه برنامه‌سازی و تأمین نیازهای اطلاعاتی برنامه‌سازان دارند، شناخت مهم‌ترین نیاز برنامه‌سازان و

مناسب برای آرشیوها؛

- امکان مونیتورینگ قوی در آرشیو؛
- اختصاص دادن باکس بازبینی و کپی برای استفاده برنامه‌سازان در آرشیو؛
- تخصصی شدن امور آرشیو شامل نیروی انسانی، منابع آرشیوی و ارائه خدمات؛
- ایجاد سیستم خودکار آرشیو شامل سخت‌افزار و نرم‌افزار مربوطه؛
- شفاف‌سازی مقررات استفاده از آرشیوها؛
- جمع‌آوری و دسته‌بندی تصاویر وقایع مهمی چون انقلاب، دهه فجر، جنگ و ...؛
- تهیه فیلم شناخت موضوعی از تمامی منابع موجود در آرشیوها؛
- طبقه‌بندی برنامه‌های مستند از لحاظ تصویر و موضوع؛
- حل مشکل محدودیت کپی از برنامه‌ها و حذف بعضی از مراحل ناکارآمد اداری برای استفاده از منابع آرشیوی؛
- همکاری بیشتر مسئولان آرشیوهای سازمان با برنامه‌سازان؛
- ارائه آموزش‌های لازم و تخصصی به کارکنان آرشیوها؛
- ایجاد زمینه‌ای برای ارتباط نزدیک عوامل تولید با آرشیو؛
- صرف وقت بیشتر برای رفع نیاز برنامه‌سازان؛
- اجتناب از برخورد سلیقه‌ای با مراجعان و برنامه‌سازان؛
- اطلاع‌رسانی کامل و جامع و در اختیار قرار دادن اطلاعات به برنامه‌سازان؛
- تفکیک برنامه‌گروه‌ها و تخصصی

کردن برنامه‌ها براساس موضوع؛

- طبقه‌بندی نوارها از لحاظ کیفی و کمی؛
- ایجاد آرشیو قفسه باز، حاوی گلچین تصویر.
- در انتها، با توجه به تجزیه و تحلیل یافته‌ها، پیشنهادهایی بدین شرح ارائه می‌شود:
- ایجاد بانک اطلاعاتی چندرسانه‌ای در آرشیو و ارائه اطلاعات هر گروه به صورت پیوسته به برنامه‌سازان آن گروه با کلمه عبور و شفاف‌سازی در سطح دسترسی؛
- اتصال آرشیوهای مختلف سازمان با شبکه به یکدیگر، تسهیل امانت بین آرشیوها و تسهیل در دسترسی به آرشیوهای مختلف سازمان؛
- ایجاد بخش اختصاصی آرشیو در سایت شبکه‌ها و ارائه تازه‌های آرشیو؛
- تدوین خط‌مشی منظم با حضور آرشیویست‌های مجرب و برنامه‌سازان؛
- اصلاح دیدگاه مدیریت شبکه و مدیریت گروه‌های برنامه‌ساز درخصوص واحد آرشیو؛
- فرهنگ‌سازی در این زمینه که امور آرشیو و برنامه‌سازی در راستای هم هستند نه موازی یکدیگر؛
- ارائه کنفرانس‌هایی با حضور کارشناسان آرشیوی و برنامه‌سازان گروه‌ها، تبادل نظر و توجه به پیشنهادها برنامه‌سازان، بیان ضرورت غنی‌سازی آرشیوها و فراخوان برای تحویل تصاویر راش^۲ برنامه‌ها به آرشیو؛
- برگزاری کلاس‌ها و تورهای آموزشی و پژوهشی برای بالا بردن مهارت آرشیویست‌ها و آشنا کردن آنها با استانداردهای روز؛
- بازدید از آرشیو کشورهای در حال

۲. راش به مجموعه تصاویر فراهم آمده و ویرایش نشده از موضوع گفته می‌شود که هنوز انتخاب و تدوین نهایی درباره آنها اعمال نگردیده است.

توسعه و پیشرفته؛

- آشنا کردن آرشیویست‌ها با روند برنامه‌سازی با برگزاری کارگاه‌های عملی؛
- حذف نگاه اموالی به منابع آرشیو و جایگزین کردن نگاه خدمات‌دهی به برنامه‌سازان؛
- عضویت در سازمان‌های بین‌المللی چون فیاف^۳ و فیات^۴ و شرکت در همایش‌های مربوط به آنها.

پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده

- تهیه قوانین مدون با توجه به نیاز برنامه‌سازان برای آرشیوها
- تهیه دستنامه و اصطلاح‌نامه جامع برای سازمان‌دهی منابع آرشیوی
- انجام این پژوهش برای آرشیوهای سیمای برون مرزی و مراکز
- ایجاد انجمن‌های اختصاصی برای رفع مشکلات آرشیوها در همه زمینه‌ها
- مشکلات آرشیویست‌ها در آرشیوهای سازمان
- طراحی بانک اطلاعاتی برای ذخیره‌سازی برنامه‌های آرشیوی

منابع

۱. اسماعیلی، محمدجواد. «بررسی میزان استفاده برنامه‌سازان از منابع موسیقی موجود در آرشیوهای معاونت صدا در سازمان صدا و سیمای جمهوری

اسلامی ایران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات، ۱۳۸۲.

۲. اعتمادی، مژگان. «سنجش میزان رضایت کاربران مجموعه موسیقی آرشیو معاونت صدا (رادیو)». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات، ۱۳۸۱.

۳. تنکابنی، فریده. «پژوهش و تولید». *ویژه‌نامه نخستین همایش پژوهش صدا و سیما*، (۱۳۷۹): ۳۰۹.

۴. سخایی، محسن. «کارایی خدمات اطلاع‌رسانی آرشیوهای شبکه دوم سیمای جمهوری اسلامی ایران در رفع نیازهای تهیه‌کنندگان برنامه‌های تلویزیونی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، ۱۳۷۸.

۵. قاسمی، ابوالحسن. «نظارت و ارزیابی در فرایند برنامه‌سازی». *پژوهش و سنجش*، ۲۸ (۱۳۸۰): ۹۳.

۶. مفاخر، زهرا. *درآمدی بر مفاهیم و اصطلاحات برنامه‌سازی سیما*. تهران: معاونت تحقیقات و برنامه‌ریزی، ۱۳۸۴.

۷. میلرسون، جرالذ. *تولید و کارگردانی در تلویزیون*. ترجمه غلامرضا طباطبایی. تهران: سمت، ۱۳۸۱.

۸. نظری، ندا. «بررسی میزان رضایت استفاده‌کنندگان از آرشیوهای دیداری- شنیداری شبکه اول سیمای جمهوری اسلامی ایران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ۱۳۷۶.

تاریخ دریافت: ۱۳۸۵/۷/۱۱

۳. Fiaf1 = فدراسیون بین‌المللی آرشیوهای فیلم
 ۴. Fiat2 = فدراسیون بین‌المللی رادیو - تلویزیون